УДК 378.16

DOI: 10.12958/2227-2844-2021-1(339)-1-265-279

Юрків Ярослава Ігорівна,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»,
м. Старобільськ, Україна.

yurkiv.yara@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-9890-7855>

ЗМІШАНЕ НАВЧАННЯ ЯК ФОРМА ЕФЕКТИВНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ / СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ

Останні світові події, що призвели до погіршення санітарно-епідеміологічної обстановки у світі у зв'язку з пандемією COVID-19 актуалізували давно зріючу потребу змінити звичайний підхід до побудови освітнього процесу в закладах вищої освіти. Все освітнє співтовариство відповідає на глобальний виклик, застосовуючи інноваційні технології в практиці освітнього процесу для збільшення ефективності процесу освоєння освітніх програм. Багато провідних світових та вітчизняних ЗВО стикаються з певними перешкодами в переході в поле змішаного навчання. Тому виникає проблема концептуального обґрунтування впровадження змішаного навчання в освітній процес закладу вищої освіти, зокрема під час професійної підготовки соціальних працівників / соціальних педагогів.

Теоретико-методичні основи професійної підготовки соціальних працівників / соціальних педагогів, особливості професійної підготовки соціального працівника / соціального педагога для роботи з певною категорією клієнтів були досліджені у працях Т. Дмитренко, А. Лютої, Ю. Мацкевич, Л. Міщик, О. Платонова, В. Приходько, Л. Пундик, С. Харченко, Л. Яковлевої та ін.. Розроблено базові положення щодо змісту професійної підготовки соціального працівника / соціального педагога (О. Безпалько, Н. Бурая, Р. Вайнола, К. Дубровіна, І. Зверєва, А. Капська, Л. Коваль, А. Малько, С. Марченко, Г. Лактіонова, В. Поліщук). Теоретичні та практичні аспекти реалізації змішаного навчання розглядаються в працях вчених: К. Кеннеді, В. Кухаренка, Е. Пауел, С. Патрік, О. Рафальської, Н. Рашевської, Б. Ребіт, Х. Стейкер, А. Стрюка, М. Хорната ін. Проте низка складових цієї проблеми залишається нерозв'язаною. Тому метою нашої статті є розглянути змішане навчання як форму ефективної організації освітнього процесу для здобувачів освіти зі спеціальності 231 «Соціальна робота. Соціальна педагогіка. Практична психологія» у ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».

Термін «змішане навчання» (в англomовній літературі – blended або hybrid learning) має різні визначення у літературі. Загалом це – поєднання офлайн- (або особисто, «на місці») та онлайн навчання у різних пропорціях (Змішане навчання, 2021).

В. Кухаренко у своїй монографії «Теорія та практика змішаного навчання» так узагальнює поняття змішане навчання: 1) поширена форма, в якій здобувачі освіти навчаються в аудиторії та виконують асинхронну онлайн-діяльність (поєднання елементів традиційного й онлайн-курсів) (у вузькому сенсі); 2) така форма навчання, де сформульовані межі онлайн-курсу, які використовують синхронні зустрічі та мережеві технології, з асинхронною діяльністю та можливими очними зустрічами (у ширшому сенсі); 3) поєднання здобувачів освіти онлайн, які взаємодіють, але перебувають у різних місцях (Кухаренко, 2016, с. 49). Проте, на нашу думку, найповніше визначення дає О. Коротун, яка «змішане навчання» розуміє як «цілеспрямований процес взаємодії суб'єктів навчання на основі поєднання традиційної та онлайн моделей навчання, який відбувається в аудиторії та поза її межами, у синхронному й асинхронному режимах та базується на широкому використанні ІКТ (Коротун, 2016, с. 118).

Змішане навчання ґрунтується на вдалому поєднанні двох навчальних середовищ – очного та он-лайн середовища, актуалізуючи позитивні сторони кожного з них. Особливого значення це набуває при професійній підготовці майбутніх соціальних працівників / соціальних педагогів, оскільки зручна гнучка система електронного навчання доповнюється безпосередньою взаємодією з викладачем та іншими здобувачами освіти під час аудиторної роботи. Це, в свою чергу, дозволяє значно інтенсифікувати навчальний процес, вибудовуючи при цьому індивідуальну навчальну траєкторію кожного здобувача освіти та спонукає його до відповідальності за власні результати навчання.

Е. Розетт і Р. Фраза визначають, що модель змішаного навчання об'єднує формальне і неформальне навчання, спілкування «віч-на-віч» та «онлайн», керовані дії і самостійний вибір шляху для досягнення особистих цілей і цілей навчання. Мета змішаного підходу полягає в тому, здобувачі освіти вчилися приймати рішення, розвивали навички самостійного планування та організації своєї діяльності, формували вміння роботи в електронно-інформаційному освітньому середовищі, навички самостійного пошуку, відбору та аналізу інформації (Rosett & Vaughan, 2003).

До найбільш поширених моделей змішаного навчання можна віднести:

1. *Модель «Face-to-Face Driver»* передбачає вивчення більшої частини навчального матеріалу в аудиторії, при прямому спілкуванні «викладач – здобувач освіти». Робота з інтернет ресурсами здійснюється у вигляді доповнення до програми, часто з невеликою групою здобувачів освіти.

2. *Модель «Flex»*. При такому підході матеріал в основному надається онлайн. Викладачі знаходяться в аудиторії, щоб забезпечити, при необхідності, підтримку і консультацію. Навчання, головним чином, націлене на самостійне вивчення і практику на основі матеріалу в цифровому середовищі.

3. *Модель «Rotation»* – форма змішаного навчання, де здобувачі освіти обертаються між різними «станціями» за встановленим графіком – або працюють в Інтернеті або разом з викладачем «обличчям до обличчя».

4. *Модель «Online Lab Model»* – це модель навчання прийнятна для тих здобувачів освіти, які з тієї чи іншої причини були відсутні на заняттях. У цьому випадку здобувачі освіти навчаються повністю онлайн, але приїжджають в спеціалізовану лабораторію для здачі своєї практичної роботи.

5. *Модель «Self-Blend»* дає можливість відвідувати заняття понад ті, що пропонується в закладі освіти. Здобувачі освіти мають можливість доповнити традиційні теми для вивчення онлайн курсами інших освітніх установ.

6. *Модель «Online Driver»*. Це модель змішаного навчання ідеально підходить для здобувачів освіти, яким потрібна велика гнучкість і незалежність в їх щоденній роботі. Здобувач освіти працює віддалено, і матеріал доставляється по інтернет платформі (Models of blended learning, 2021).

Змішане навчання завжди використовувалося в навчанні, однак у минулому його складові були обмежені лекціями, практичними заняттями, книгами або роздатковим матеріалом. Сьогодні заклади освіти мають безліч підходів до навчання за вибором, зокрема синхронні й асинхронні формати в мережі.

Можна виділити такі **комбінації змішаного навчання** (Кондакова, Латыпова, 2013):

- **змішування очного та дистанційного навчання:** ця форма змішаного навчання є найбільш поширеною. Навчальні матеріали та завдання можуть розміщуватися в LMS (*Learning Management System*), соціальних мережах типу Edmodo і створювати умови для проведення змішаного навчання та використання, наприклад, «перевернутої» моделі в класі;

- **змішування структурованого та неструктурованого навчання:** структуроване навчання добре налагоджене в університетській структурі, де здобувач освіти забезпечується набором заздалегідь розроблених навчальних матеріалів і певною траєкторією навчання. Неструктуроване навчання відбувається за допомогою бесід, зустрічей або навіть листування електронною поштою у зручному для всіх форматі. Інструктори можуть відігравати роль модераторів, забезпечуючи необхідний напрям ефективного спілкування;

- **змішування користувацького контенту та зовнішніх матеріалів:** користувацькі курси є кращими для формування технічних знань і вмінь щодо певної галузі, продукту чи процесу. Але створення користувацьких курсів для багатьох різноманітних потреб у навчанні здобувачів освіти у межах наявного навчального часу та бюджету часто є нездійсненним завданням. Готові курси вирішують цю проблему, оскільки вони носять більш загальний характер і можуть використовуватися широкою аудиторією;

- **змішування самостійного й колаборативного навчання:** технології автоматизованого навчання створили можливості для самостійного навчання і проведення тренінгів, де все знаходиться під контролем здобувача освіти, але не завжди надихає й мотивує його. Спільне навчання водночас допускає динамічне спілкування здобувачів освіти, що призводить до обміну знаннями. Взаємодія з викладачами й однокурсниками підвищує мотивацію та дозволяє ґрунтовно засвоїти навчальний матеріал;

- **змішування роботи та навчання.** Вважають, що справжній успіх й ефективність навчання наявний в організаціях, пов'язаних із парадигмою нерозривності роботи й навчання. Робота стає джерелом змісту навчання, а зміст навчання стає доступним за вимогою та в контексті необхідності виконувати роботу на робочому місці. Тобто поняття фізичного класу втрачає сенс, робота стає навчанням, це – постійний процес.

Аналізуючи роботи науковців, які досліджували питання впровадження змішаного навчання в освітній процес (Bielawski & Metcalf, 2002), відповідно до освітньої діяльності закладу вищої освіти можна виділити переваги змішаного навчання.

Гнучкість. У змішаному навчанні здобувачі освіти мають можливість вибору форм і методів роботи з навчальним матеріалом, встановлення власного темпу навчання. У традиційній системі навчання викладач, як правило, орієнтується на «середнього» здобувача освіти, в результаті – здобувачам освіти, які швидше опановують навчальний матеріал, стає нецікаво, як і тим, хто «відстає» і потребує додаткових роз'яснень або вправ. У змішаному курсі здобувачі освіти можуть будувати власну траєкторію навчання.

Персоналізація навчання. Змішане навчання надає можливості для інтенсивного обміну ідеями, поглядами, переконаннями всіх учасників освітнього процесу, їхню активну взаємодію, спрямовану на досягнення індивідуальних і групових освітніх цілей, забезпечує постійний зворотний зв'язок між викладачем і здобувачами освіти.

Підвищення мотивації здобувачів освіти до навчання. Змішане навчання надає широкий спектр можливостей для підвищення мотивації здобувачів освіти до навчання: створення комфортного навчального середовища, реалізація постійного зворотного зв'язку між викладачем і здобувачем освіти, активне залучення кожного здобувача освіти в

освітній процес, осмисленість навчальної діяльності з чітким розумінням цілей навчання, використання різних форм організації освітнього процесу та подачі навчального матеріалу, підтримка активної взаємодії всіх учасників освітнього процесу тощо (Dennen & Bonk, 2007).

Змішане навчання може здійснюватися за такими формами (Bielawski & Metcalf, 2002):

- синхронні очні форми (лекції, семінари, практичні заняття тощо);
- синхронні дистанційні форми (віртуальні класи, вебінари, коучінг, обмін миттєвими повідомленнями тощо);
- асинхронні форми (навчання з використання електронної системи підтримки навчанням, оцінювання знань (тестування, опитування), робота з документами та веб-сторінками, відео та аудіозаписами, спілкування через електронну пошту, Skype, в навчальних інтернет-спільнотах, дискусійних форумах тощо).

Різноманіття форм подання навчального матеріалу. Для полегшення сприйняття навчального матеріалу використовуються презентації, подкасти, відеокласти, скрінкасти, симулятори, електронні дошки тощо.

Підвищення ефективності діяльності викладача. Як правило, для організаційної підтримки в змішаному навчанні використовуються спеціалізовані програмні засоби, зокрема, системи управління навчанням (Management Learning System), які допомагають ефективно та легко розробляти навчальні курси, проводити навчання та здійснювати моніторинг, контроль, оцінювання досягнень здобувачів освіти. Окрім того, для організації і управління змішаним курсом викладач може використовувати онлайн-календарі, менеджери управління завданнями, програми для оцінювання знань, сайти для обміну файлами, вікі, блоги, соціальні мережі і мікроблоги, освітні сайти та електронні бібліотеки тощо.

У період пандемії COVID-19 навчання майбутніх соціальних працівників / соціальних педагогів на спеціальності 231 «Соціальна робота. Соціальна педагогіка. Практична психологія» у ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» велося з використанням освітнього порталу Moodle (<http://do.luguniv.edu.ua> та <http://do1.luguniv.edu.ua>), платформи Microsoft Teams та хмарної конференц-платформи Zoom.

До введення карантинного режиму під час освітнього процесу для здобувачів освіти денної та заочної форми навчання зі спеціальності 231 «Соціальна робота. Соціальна педагогіка. Практична психологія» у ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» активно використовувалася освітня платформа Moodle.

Moodle (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment) – є безкоштовним веб-додатком, що вбудовується в сайти і використовується закладами освіти для дистанційного або змішаного

навчання в якості додаткового механізму організації аудиторної та самостійної роботи.

Тобто, ця платформа містить велику кількість різноманітних навчальних елементів (так званих «модулів»), які забезпечують діалог та співпрацю між викладачем та здобувачами освіти.

Основними ресурсами, що використовуються в Moodle в навчальних курсах є: «Лекція», «Гіперпосилання», «Файл», «Сторінка», «Тест», «Форум», «Завдання», «Вікі», «Пояснення», «Глосарій», які дозволяють в повному обсязі репрезентувати навчальні матеріали з будь-якого курсу. Розглянемо особливості застосування деяких з них у навчальних курсах під час освітнього процесу.

Ресурс «Лекція» є одним з провідних в навчанні і дозволяє розташовувати контент і/або практичні завдання в цікавій та гнучкій формі. Викладач може використовувати лінійну схему лекції, що складається з ряду навчальних сторінок або створити древовидну схему, що містить різні шляхи або варіанти для здобувача освіти. У вкладках лекції для збільшення активної взаємодії й контролю розуміння викладачі можуть використовувати різні запитання, такі як «Множинний вибір», «Відповідність чи коротка відповідь», «Есе». У залежності від обраної відповіді і стратегії, розробленої викладачем, здобувачі освіти можуть перейти на іншу сторінку, повернутися на попередню сторінку або бути спрямованим зовсім іншим шляхом. Лекції можна оцінювати, оцінки автоматично фіксуються в журналі оцінок. Лекції можуть бути використані: а) для самостійного вивчення нової теми; б) для сценаріїв або вправ з моделювання / прийняття рішень; в) для контролю, що відрізняється, з різними наборами запитань залежно від відповідей на перші запитання.

На особливу увагу заслуговують психолого-методичні настанови, які стали органічною складовою курсу, виступають путівником по курсу і сприяють глибшому засвоєнню матеріалу. Такі настанови акцентують увагу здобувачів освіти, а також спрямовують на застосування розумових операцій: порівняння, аналізу, синтезу, абстракції та конкретизації, зокрема: «Прочитайте. Особливу увагу зверніть на приклади, проаналізуйте їх. Запам'ятайте винятки», «Уважно прочитайте. Укладіть алгоритм дій», «Уважно прочитайте. Законспектуйте», «Уважно прочитайте. Випишіть приклади» та ін. Такі настанови вдосконалюють навички групувати слова та поняття, укладати таблиці й заповнювати їх, слідувати алгоритмом дій за правилом (Тимчасове положення про організацію навчального процесу в Луганському національному університеті імені Тараса Шевченка, 2016).

Ще одним важливим елементом навчального курсу є ресурс «Завдання». Цей навчальний елемент дозволяє викладачу додавати комунікативні завдання, перевіряти студентські роботи, оцінювати їх і надавати рецензії.

Здобувачі освіти можуть відправляти цифровий контент (файли), такі як документи Word, електронні таблиці, зображення, аудіо- або відеофайли.

Під час оцінювання завдання викладач може залишати коментарі, завантажувати файли з виправленими відповідями здобувачів освіти або аудіовідгук.

Велике значення під час навчання є зворотній зв'язок між здобувачами освіти і викладачем. У процесі роботи, а також з метою спілкування, як викладач, так і здобувачі освіти використовують найсучасніші технології навчання, інструментами яких є: форум, чат та обмін повідомленнями. Вони є надзвичайно важливими під час навчання здобувачів освіти, оскільки дають можливість спілкуватися з викладачем, як в режимі реального часу, так і залишати повідомлення для викладача чи одногрупників (Починкова, 2016).

Не можна обійти увагою й використання ресурсу «Глосарій» у навчальних курсах. Він дозволяє здобувачам освіти створювати й підтримувати список визначень, подібний до словника й систематизувати ресурси та інформацію.

Викладач може дати в глосарії перелік понять, які треба розкрити або може запропонувати виписувати поняття та їх визначення, що зустрінуться в лекціях. Така робота значно підвищує увагу здобувачів освіти до лекційних матеріалів, привчає до систематизації отриманого матеріалу, вимагає запам'ятовувати поняття тощо. Рекомендуємо обмежувати кількість понять, що можна додати, це, у свою чергу, дозволить усім здобувачам освіти взяти участь, а викладачеві оцінити роботу (Починкова, 2016).

Важливим ресурсом також є «Контроль» – це важливе джерело отримання інформації щодо якості формування особистих знань, доречності й інформаційності зворотного зв'язку, а також ступеня опанування здобувачем освіти характерних рис самостійної діяльності і здатності до критичної самооцінки. Для оцінювання знань, умінь та навичок, набутих під час вивчення кожного модуля курсу, використовуються індивідуальні завдання, тести та опитування за допомогою контрольних запитань. Платформа Moodle дозволяє створювати тестові завдання 10 різних типів. Кожний модуль може містити вхідний тест для перевірки первинного рівня знань, самоконтролю, контрольні запитання та вихідний контрольний тест. Результати оцінювання навчальних досягнень кожного студента автоматично заносяться до електронного журналу після тестування (Леснікова, 2016).

Отже, розглядаючи особливості використання системи Moodle під час організації освітнього процесу зі здобувачами освіти зі спеціальності 231 «Соціальна робота. Соціальна педагогіка. Практична психологія» у ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», можна зробити висновок, що саме система Moodle надає викладачу

інструментарій для представлення навчально-методичних матеріалів курсу, проведення теоретичних і практичних занять, організації як індивідуальної, так і групової навчальної діяльності здобувачів освіти.

Пандемія коронавірусу COVID-19 та карантин змусили майже всі країни переглянути освітні стратегії навчання. Згідно наказу МОН №406 від 16 березня 2020 року «Про організаційні заходи для запобігання поширенню коронавірусу COVID-19» та офіційного листа №1/9-176 від 25 березня 2020 року «Щодо особливостей організації освітнього процесу під час карантину» заклади освіти зобов'язані функціонувати дистанційно. Відповідно до цього завдання було здійснено пошук освітніх рішень, що дозволяють проводити академічні заняття в режимі реального часу з максимальним збереженням живого спілкування та традиційної взаємодії між викладачем і здобувачами освіти.

Для проведення лекційних та семінарських занять із здобувачами освіти за денною формою навчання зі спеціальності 231 «Соціальна робота. Соціальна педагогіка. Практична психологія» у ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» була обрана платформа Microsoft Teams.

Програма Microsoft Teams була досить новою і не використовувалася більшістю викладачів до періоду самоізоляції і карантину на відміну від Moodle, яка активно застосовувалася вже багато років як для навчання здобувачів освіти, так і для розміщення навчально-методичних матеріалів.

Усі лекційні та практичні заняття проходили відповідно до розкладу. Розклад занять розміщували в календарі Microsoft Teams у вигляді відповідних зборів. При цьому викладачі могли самі додавати в календар консультації (наприклад, консультації з написання і захисту курсових робіт, консультації по практиці тощо). Всі онлайн-зборів проходили у відповідних командах і каналах. Команди і канали створювалися централізовано тьютором кафедри соціальної педагогіки.

В ході проведення онлайн-занять, як лекційних, так і практичних, в програмі Microsoft Teams надається дуже багато додаткових можливостей. Розглянемо основні з них, які найчастіше використовувалися викладачами і здобувачами освіти в освітньому процесі під час проведення занять.

По-перше, це можливість вести запис заняття. Ця функція дуже допомагає в разі, коли не всі здобувачі освіти з'явилися під час онлайн або взагалі були відсутні. Після заняття, в зручний час, вони можуть переглянути запис. Також ця функція зручна для тих, хто не відразу зрозумів пояснення викладача і потребує додаткового опрацювання тих чи інших питань.

По-друге, Microsoft Teams надає можливість розмістити в каналі, де буде проходити заняття, будь-які файли для ознайомлення – як попередньо, так і по ходу його проведення, а також після закінчення. Розміщувати можна презентації PowerPoint, документи в форматі Word і

PDF, а також відеозаписи, причому не тільки ті, що є в скарбничці викладача, а й ті, які знаходяться у відкритому доступі на YouTube. Крім цього є можливість розміщувати опитування Google Forms, таблицю Excel і багато іншого.

По-третє, під час самих зборів в Microsoft Teams всі його учасники могли використовувати такі функції: користування дошкою, демонстрація свого робочого столу або можливість поділитися файлом зі свого комп'ютера. Це давало необмежену можливість демонструвати презентації, фотографії, фрагменти документів тощо.

По-четверте, в ході зборів видно всіх учасників – ні зайти інкогніто, ні непомітно вийти не можна. Це дає можливість перевірити відвідуваність, не проводячи поіменну перекличку, що вельми заощаджує час.

По-п'яте, під час зборів працює чат. Ті здобувачі освіти, хто не має доступу до мікрофону з технічних причин, могли писати в чаті, задавати питання, відповідати на питання викладача і т.д., тобто проявляти свою активність. Також в чаті можна було прикріплювати будь-які додаткові матеріали у вигляді файлів.

Microsoft Teams володіє і іншими можливостями, наприклад, потенціалом розміщення завдань і їх подальшого оцінювання, але викладачі для виконання цього функціоналу використовували Moodle, у зв'язку з чим даний аспект Microsoft Teams залишився незатребуваним (Антонова, 2020).

Таким чином, Microsoft Teams – це універсальна програма для роботи колективу, яка дозволяє викладачу спілкуватися зі студентами в режимі реального часу, проводити онлайн-заняття, видавати завдання, здійснювати поточний контроль знань за допомогою тестів тощо (Організація навчання в Microsoft Teams, 2020). Цей сервіс полегшує викладачеві керування процесом навчанням та дозволяє академічній групі спілкуватися між собою та викладачем і обмінюватися інформацією в електронному вигляді.

Організація заліково-екзаменаційних сесій для здобувачів освіти заочної форми навчання зі спеціальності 231 «Соціальна робота. Соціальна педагогіка. Практична психологія» у ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» проходила завдяки використанню можливостей платформи ZOOM.

Zoom – це інструмент для відеоконференцій, який надає викладачам та здобувачам освіти спосіб синхронної зустрічі в Інтернеті через персональний ПК / ноутбук чи мобільний телефон із використанням відео та без нього.

Платформа Zoom дає можливість проводити відеоконференції з кількістю учасників до 100 чоловік, її відрізняє хороший аудіо та відеозв'язок. Вона доступна в платній і безкоштовній версії, що має обмеження за часом до 40 хвилин, після чого потрібно знову створювати конференцію і запрошувати в неї здобувачів освіти. Реєстрація потрібна

тільки від творця конференції – іншим досить пройти по посиланню, відправленій викладачем по електронній пошті, в чат месенджера або соцмережі. Здобувачі освіти можуть підключатися до конференції не тільки через ПК, ноутбук, планшет, але і через смартфон (Демцура & Якупов, 2020).

Перерахуємо функціональні можливості Zoom, які дозволяють організувати успішний освітній процес в умовах Пандемія.

По-перше, це створення конференції, до якої може приєднатися навчальна група здобувачів освіти (викладач виступає в ролі організатора конференції).

По-друге, це можливість демонстрації вікон спікерів (можна приховувати вікна здобувачів освіти, які виступають в ролі слухачів. І показувати лише вікна тих здобувачів освіти, які відповідають або задають питання).

По-третє, викладач має можливість включати або вимикати мікрофон здобувача освіти. Це допомагає на занятті уникнути зайвого шуму, не відволікатися на сторонні звукові сигнали, розмови.

По-четверте, в Zoom є функція демонстрації екрану. Це для навчання дуже важливо, так як допомагає всім здобувачам освіти бачити презентацію, працювати з електронною дошкою (на ній можна креслити схеми, таблиці, малювати, писати тощо). Zoom зручний ще й тим, що дозволяє демонструвати не весь екран, а тільки обрану програму. Слід сказати, що можна демонструвати аудіо, якість звуку при цьому в рази краще, ніж при простому включенні файлу на пристрої. Zoom дозволяє «передавати іншим учасникам конференції» управління мишею і клавіатурою.

По-п'яте, в Zoom всі учасники конференції можуть працювати з навчальним матеріалом на дошці. При цьому одночасно, що також важливо.

По-шосте, в Zoom всі учасники конференції можуть в режимі реального часу коментувати те, що відбувається, тобто реагувати не тільки голосом (аудіо), але і текстом. З цією метою в Zoom створений чат, в який здобувачі освіти можуть писати свої коментарі, питання. Присутня можливість звернення не тільки до всіх присутніх, а й до конкретного учасника конференції.

По-сьоме, в Zoom присутні спеціальні кнопки, які працюють в беззвучному режимі. За допомогою них здобувачі освіти можуть висловити якусь реакцію, вчинити певну дію: «підняти руку», висловити емоцію тощо.

По-восьме, в Zoom є можливість робити screenshot. Це зручно, коли потрібно зберегти навчальний матеріал у вигляді малюнка.

По-дев'яте, в Zoom є можливість здійснити запис навчального заняття. Дана відеозапис може виявитися корисною для відсутніх здобувачів освіти. У Zoom є можливість «встановити віртуальний фон»

(в тому випадку, якщо в учасника конференції обстановка в приміщенні не найвдаліша для демонстрації).

Апробація Zoom для здобувачів освіти за заочною формою навчання при проведенні занять показала, що онлайн-заняття сприяють підвищенню активності здобувачів освіти, але для викладача дуже важливо вкластися під час обговорення завдань в певний часовий відрізок. Тривалість конференцій в 40 хвилин, закладена в безкоштовну версію, вимагає тривалої підготовки до занять: для 2-годинного заняття необхідно організувати, як мінімум, 4 конференції (3 актуальних і 1 запасну, на випадок, якщо станеться технічний збій), коди конференцій заздалегідь розіслати здобувачам освіти. Слід зазначити і той факт, що процес підключення також вимагав витрат часу, а це значить, що на контактну роботу залишалось близько 30 хвилин.

Таким чином, при використанні безкоштовної версії платформи Zoom 25% навчального часу витрачалось на організацію навчального заняття. Вимушені перерви, пов'язані з підключенням до наступної конференції дозволяли, з одного боку, здобувачам освіти відволіктися, відпочити, переключитися з одного матеріалу на інший, але з іншого боку, був потрібен час, щоб налаштуватися і включитися в обговорення наступних питань.

Отже, слід відмітити, що в даний час цифрові технології розвиваються активними темпами. Надаються великі можливості для вирішення різних завдань, в тому числі в освітній сфері. У зв'язку з цим безліч ресурсів і програм цифрового середовища при суміщенні асинхронної і синхронної методик навчання дозволяє робити процес навчання більш продуктивним і цікавим для здобувачів освіти, посилювати їх мотивацію до отримання нових знань, покращувати взаємодію здобувачів освіти і викладачів. При цьому регулярне підвищення кваліфікації викладачів, спрямоване на вивчення нових способів віддаленого навчання, дає можливість адаптувати традиційні технології, які використовуються на заняттях в стінах університету, не тільки без зниження якості, а й з виділенням в деяких випадках переваг інтернет-середовища. Саме така гнучкість при повноцінному застосуванні сучасних технологій вкрай необхідна в зв'язку з непростією ситуацією в світі, коли пандемія вносить серйозні корективи в різні сфери життя, в тому числі в освітній процес.

Список використаної літератури

- 1. Змішане** навчання (від EdEra). URL: http://school3ugledar.at.ua/24_07_2020/zmishane_navchannja-vid_eder.pdf.
2. Теорія та практика змішаного навчання: монографія; за ред. В. Кухаренка. Харків: Міськдрук, 2016. 284 с. **3. Коротун О.** Методологічні засади змішаного навчання в умовах вищої освіти. *Інформаційні технології в освіті*. 2016. № 3 (28). С. 117–129. **4. Rosett A., Vaughan F.** Blended learning. CEO Epic Group plc, 52 Old Steine, Brighton.

2003. URL: <http://www.obs.ru/interest/publ/?thread=57>. **5. Models** of blended learning. URL: <http://www.dreambox.Com/blog/6-models-blended-learning>. **6. Кондакова М. Л.,** Латыпова Е. В. Смешанное обучение: ведущие образовательные технологии современности. *Вестник образования*. 2013. № 9 (2759). С. 54–64. **7. Bielawski L.,** Metcalf D. Blended eLearning: Integrating Knowledge, Performance Support, and Online Learning. Amherst: HRD Press, 2002. 350 p. **8. Dennen V. P.,** Bonk C. J. We'll Leave the Light on for You: Keeping Learners. *Flexible learning in an information society*; comp. and ed. B. H. Khan. London: INFOSCI, 2007. P. 64–74. **9. Тимчасове** положення про організацію навчального процесу в Луганському національному університеті імені Тараса Шевченка. URL: <http://do.luguniv.edu.ua/mod/folder/view.php?id=98171>. **10. Починкова М. М.** Особливості застосування платформи Moodle 2.8. у дистанційних курсах філологічного спрямування. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2016. № 1 (298). Ч. 1. С. 237–243. **11. Лєснікова Ю. В.** Технологія розробки модулю дистанційного курсу на платформі дистанційного навчання Moodle. URL: http://adc.ippro.com.ua/moodle/pluginfile.php/6810/block_html/content/%D0%A0%D0%BE%D0%B7%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BA%D0%B0%20%D0%BC%D0%BE%D0%B4%. **12. Антонова Н. Н.** Некоторые аспекты организации дистанционного обучения студентов в период пандемии. *Мир науки, культуры, образования*. 2020. № 5 (84). С. 8–9. **13. Організація** навчання в Microsoft Teams. URL: <http://i-math.com.ua/vsikt/organizaciyanavchannya-v-microsoft-teams>. **14. Демцура С. С.,** Якупов В. Р. Возможности использования программы Zoom для дистанционного обучения студентов. *Наукосфера*. 2020. № 7. С. 42–45. **15. Караман О. Л.,** Юрків Я. І. Використання платформи Moodle під час організації освітнього процесу зі студентами-військовослужбовцями у ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка». *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка (Педагогічні науки)*. 2018. № 1 (315). С. 24–32.

References

1. Zmishane navchannia (vid EdEra) [Blended learning (from EdEra)]. Retrieved from http://school3ugledar.at.ua/24_07_2020/zmishane_navchannja-vid_edera.pdf [in Ukrainian]. **2. Kuharenko, V.** (Eds.). (2016). *Teoriia ta praktyka zmishanoho navchannia* [Theory and practice of blended learning]. Kharkiv: Miskdruk [in Ukrainian]. **3. Korotun, O.** (2016). *Metodolohichni zasady zmishanoho navchannia v umovakh vyshchoi osvity* [Methodological principles of blended learning in higher education]. *Informatsiini tekhnolohii v osviti – Information technology in education*, 3 (28), 117–129 [in Ukrainian]. **4. Rosett, A., & Vaughan F.** (2003). *Blended learning*. CEO Epic Group plc, 52 Old Steine, Brighton. Retrieved from <http://www.obs.ru/interest/publ/?thread=57> [in English]. **5. Models** of blended learning. Retrieved from <http://www.dreambox.Com/blog/6-models-blended-learning>

blended-learning [in English]. **6. Kondakova, M. L.,** Latypova, E. V. Kondakova M. L., & Latypova E. V. (2013). Smeshannoe obuchenie: vedushchie obrazovatel'nye tekhnologii sovremennosti [Blended learning: the leading educational technologies of today]. *Vestnik obrazovaniya – Bulletin of Education*, 9 (2759), 54-64 [in Russian]. **7. Bielawski, L.,** & Metcalf, D. (2002). Blended eLearning: Integrating Knowledge, Performance Support, and Online Learning. Amherst: HRD Press [in English]. **8. Dennen, V. P.,** & Bonk, C. J. (2007). We'll Leave the Light on for You: Keeping Learners. Flexible learning in an information society; comp. and ed. B. H. Khan. (pp. 64-74). London: INFOSCI [in English]. **9. Tymchasove** polozhennia pro orhanizatsiiu navchalnoho protsesu v Luhanskomu natsionalnomu universyteti imeni Tarasa Shevchenka [Temporary regulations on the organization of the educational process at Luhansk Taras Shevchenko National University]. Retrieved from <http://do.luguniv.edu.ua/mod/folder/view.php?id=98171> [in Ukrainian]. **10. Pochynkova, M. M.** (2016). Osoblyvosti zastosuvannia platformy Moodle 2.8. u dystantsiinykh kursakh filolohichnoho spriamuvannia [Features of Moodle 2.8. application in distance courses of philological direction]. *Visnyk LNU imeni Tarasa Shevchenka – Bulletin of Taras Shevchenko Luhansk National University*, 1 (298), 1, 237-243 [in Ukrainian]. **11. Liesnikova, Yu. V.** Tekhnolohiia rozrobky modulu dystantsiinoho kursu na platformi dystantsiinoho navchannia Moodle [Technology of developing a distance course module on the distance learning platform Moodle]. Retrieved from http://adc.ippro.com.ua/moodle/pluginfile.php/6810/block_html/content/%D0%A0%D0%BE%D0%B7%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BA%D0%B0%20%D0%BC%D0%BE%D0%B4 [in Ukrainian]. **12. Antonova, N. N.** (2020). Nekotorye aspekty organizatsii distancionnogo obucheniya studentov v period pandemii [Some aspects of organizing distance learning for students during a pandemic]. *Mir nauki, kul'tury, obrazovaniya – The world of science, culture, education*, 5 (84), 8-9 [in Russian]. **13. Orhanizatsiia** navchannia v Microsoft Teams [Organization of training in Microsoft Teams]. Retrieved from <http://i-math.com.ua/vsikt/organizaciyanavchannya-v-microsoft-teams> [in Ukrainian]. **14. Demcura, S. S.,** & Yakupov, V. R. (2020). Vozmozhnosti ispol'zovaniya programmy Zoom dlya distancionnogo obucheniya studentov [Possibilities of using the Zoom program for distance learning of students]. *Naukosfera – The science sphere*, 7, 42-45 [in Russian]. **15. Karaman, O. L.,** Yurkiv, Ya. I. (2018). Vykorystannia platformy Moodle pid chas orhanizatsii osvithnoho protsesu zi studentamy-viiskovosluzhbovtsiamy u DZ «Luhanskyi natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka» [Use of the Moodle platform during the organization of the educational process with military students at the Taras Shevchenko Luhansk National University]. *Visnyk LNU imeni Tarasa Shevchenka (Pedagogichni nauky) – Bulletin of Taras Shevchenko Luhansk National University (Pedagogical Sciences)*, 1 (315), 24-32 [in Ukrainian].

Юрків Я. І. Змішане навчання як форма ефективної організації професійної підготовки майбутніх соціальних працівників / соціальних педагогів

У статті розкриваються окремі, найбільш важливі аспекти організації змішаного навчання на прикладі підготовки майбутніх соціальних працівників / соціальних педагогів. Описується досвід використання в змішаному навчанні Moodle, Microsoft Teams і Zoom. Виділяються такі аспекти, як можливість і особливості проведення в системі онлайн лекційних та практичних занять. У статті докладно розкриваються технічні можливості Moodle, Microsoft Teams і Zoom, які використовувалися викладачами та здобувачами освіти спеціальності 231 «Соціальна робота. Соціальна педагогіка. Практична психологія» у ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» в період самоізоляції. Представлений матеріал дозволяє зробити висновок про те, що, незважаючи на терміновість і загальність введення змішаного навчання в період пандемії, його організація була досить продуманою і дозволила ефективно організувати освітній процес.

Ключові слова: змішане навчання, Moodle, Microsoft Teams, Zoom, професійна підготовка, майбутні соціальні працівники / соціальні педагоги, здобувачі освіти.

Юрков Я. И. Смешанное обучения как форма эффективной организации профессиональной подготовки будущих социальных работников / социальных педагогов

В статье раскрываются отдельные, наиболее важные аспекты организации смешанного обучения на примере подготовки будущих социальных работников / социальных педагогов. Описывается опыт использования в смешанном обучении Moodle, Microsoft Teams и Zoom. Выделяются такие аспекты, как возможность и особенности проведения в системе онлайн лекционных и практических занятий. В статье подробно раскрываются технические возможности Moodle, Microsoft Teams и Zoom, которые использовались преподавателями и студентами специальности 231 «Социальная работа. Социальная педагогика. Практическая психология» в ГУ «Луганский национальный университет имени Тараса Шевченко» в период самоизоляции. Представленный материал позволяет сделать вывод о том, что, несмотря на срочность и всеобщность введения смешанного обучения в период пандемии, его организация была достаточно продуманной и позволила эффективно организовать учебный процесс.

Ключевые слова: смешанное обучение, Moodle, Microsoft Teams, Zoom, профессиональная подготовка, будущие социальные работники / социальные педагоги, студенты.

Yurkiv Ya. Blended Learning as a form of Effective Organization of Professional Training of Future Social Workers / Social Pedagogues

The article reveals some of the most important aspects of the organization of blended learning on the example of training future social workers / social pedagogues. Describes the experience of using Moodle, Microsoft Teams and Zoom in blended learning. There are such aspects as the possibility and features of conducting online lectures and practical classes. The article reveals in detail the technical capabilities of Moodle, Microsoft Teams and Zoom, which were used by teachers and students majoring in 231 "Social Work. Social pedagogy. Practical Psychology" at the Taras Shevchenko Luhansk National University during the period of self-isolation. The presented material allows us to conclude that, despite the urgency and generality of the introduction of blended learning during the pandemic, its organization was well thought out and allowed to effectively organize the educational process.

Key words: blended learning, Moodle, Microsoft Teams, Zoom, training, future social workers / social pedagogues, students.

Стаття надійшла до редакції 23.02.2021 р.

Прийнято до друку 26.03.2021 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Харченко С. Я.